

Hej och välkommen till „Open GLAM nu!“, Riksantikvarieämbetets webinarieriserie kring öppna kulturarvsdata och -institutioner. Jag heter Larissa Borck och jag jobbar på enheten Digital förmedling. Jag är jätteglad att ni deltar idag så att vi kan börjar tillsammans med det första av nio möten. Idag ska jag introducera seriekoncepten, vad Open GLAM egentlig betyder och innehåller och vad ni kan vänta er av dem följande mötena.

En påminnelse: Snälla stäng av era mikrofoner så att vi alla kan lyssna till presentationen – ni kan alltid ställa era frågor i chatten och vi besvarar dem senare.

Nu börjar vi med bakgrunden av ”Open GLAM nu!”. På Riksantikvarieämbetet deltar vi i ett projekt som heter Europeana Common Culture. Tillsammans med mina kollegor jobbar vi med det digitala kulturarvet. Vi hjälper museer och andra kulturarvsinstitutioner att arbeta med digitala data och medier. Bland annat förvaltar vi K-samsök, en webbtjänst som samlar och tillgängliggör kulturarv från olika institutioner. Data om kulturarv – till exempel museiföremål, bildsamlingar och arkivhandlingar – samlas in till K-samsöks databas och görs därifrån tillgänglig för användning, berikning och utveckling. K-samsök är också den nationella aggregatorn till Europeana som är en organisation och databassystem för Europas delade kulturarv.

Så varför erbjuder vi en webinarieriserie kring öppna kulturarvsdata? Båda K-samsök och Europeana baseras på grundsatser av öppna data. Under Europeana Common Culture-projektet jobbar vi på att nå en bättre kvalitet av metadata och data som vi och våra svenska partners levererar till Europeana. Dessutom söker vi nya leverantörer som skulle vilja dela sina kulturarvsdata med oss och nya publikationer. Låter det som något som ni skulle kunna vara intresserad av? Hör gärna av er!

För att hjälpa våra existerande partners i K-samsök och dem som är intresserad av lära sig mer om öppna kulturarvsdata, har vi därför organiserat den här webinarieriseringen. Målet med ”Open GLAM nu!” är att stödja institutioner med att jobba på sina data eller skapa bättre och öppnare data. Det är inte ett mål i sig – öppna data är del av en större strategi och skulle hjälpa era institutioner och era samlingar att nå nya målgrupper, stödja forskare och följa er mission.

För att webinarieriseringen ska bli så användbar som möjligt för dig, ska vi prata lite om vad ni kan vänta er av dem nio mötena. Vi har 24 gäster, såväl svenska som internationella, i vårt program som ska dela sina perspektiv om olika ämnen och teman runt det digitala kulturarvet med oss. Ni kan ställa frågor och vi kan tillsammans diskutera era institutioners möjligheter och utmaningar med våra talare. Om ni önskar det, kan ni delta i alla möten eller bara i dem som intresserar er. Om ni har anmält er med mail är det båda möjligt att delta i live-möten eller titta på inspelningar. Alla presentationerna kommer delas under CC BY. Ingen fara: Vi spelar bara in talare och presentationerna, inte deltagare.

Senare i detta möte ska vi gräva djupare i dem olika ämnena som vi kommer att upptäcka med våra gäster under de kommande veckorna. Just nu skulle vilja jag introducera vad Open GLAM egentlig

betyder och innebär. GLAM är en förkortning av gallerier, bibliotek, arkiv och museer på engelska. Och vad betyder öppen i den här kontexten?

“A piece of data or content is open if anyone is free to use, reuse, and redistribute it — subject only, at most, to the requirement to give credit to the author and/or making any resulting work available under the same terms as the original work.” Definition av “open” från Open Knowledge Foundation

Open GLAM härrör från ett initiativ av Open Knowledge-stiftelsen och ”främja fri och öppen tillgång till det digitala kulturarvet”. Som vår webinarier serie visar är det verkligen ett globalt nätverk av människor och institutioner som provar att tillgängliggöra kulturarv till alla. Varför är det så viktigt att öppna inte endast den fysiska dörren till en institution, men också tillgängliggöra era samlingar såväl fysiskt som digitalt?

„Cultural heritage belongs to everyone. It was created by – and for – all kinds of people. The digitisation of physical heritage objects enables them to move out of storage rooms, library shelves, and file drawers, and land in the hands of the world’s citizens. When cultural heritage is digital, there is nothing standing in the way of sharing and reusing it. It can be sampled, remixed, embedded, it can illustrate new stories and move into new media, it can adorn books, posters, and public spaces, advance research and make ideas and creativity blossom. When cultural heritage is digital, open and shareable, it becomes common property, something that is right at hand every day. It becomes a part of us.“

(Sanderhoff 2014: 9)

Det här citatet från Merete Sanderhoff (som är också med i serien) demonstrera jättebra kärnan av Open GLAM: Att möjliggöra nya kopplingar mellan samlingar, objekt, kulturarv och olika användare, forskare och kreativa industrier. Hur kan vi nå detta mål? Under de kommande mötena ska vi upptäcka olika perspektiven om hur man skulle ta det fram. Nu ska vi börja med dem fem principerna som Open GLAM-initiativet fortfarande jobbar på (och alla som är intresserad kan bidra).

1. Tillgängliggöra kunskapen (metadata) om objekt under en fri licens

Detta innebär att du delar den digitala kunskapen som din institution har om ett objekt eller en praxis med CC0. Det är också ett krav för att ingå i Europeana och K-samsök. Syftet är att göra dina data återanvändbara och upptäckbara - och att hjälpa till att sprida kunskapen fritt. OBS: Det betyder inte att du behöver dela det digitala objektet, till exempel en bildfil, med en öppen licens. Det handlar bara om metadata, informationen om objektet som till exempel finns i ditt samlingsförvaltningssystem.

2. Den digitala representationen av ett objekt som inte längre är upphovsrättskyddat ska bevaras i Public Domain

Om en målnings upphovsrätt har löpt ut lägger vissa institutioner nya rättighetsmärkningar till den digitala kopian. Ett verk är i Public Domain när det har identifierats som fritt från kända upphovsrättsliga restriktioner, inklusive alla relaterade närstående rättigheter. Då får man kopiera, sprida, distribuera och framföra verket, även i kommersiellt syfte utan att fråga om lov.

Ur ett open GLAM-perspektiv är det problematiskt eftersom denna praxis förhindrar möjligheten att dela och återanvända ett kulturarv som borde tillhöra alla. Du hittar mer information och forskning om denna aspekt i dokumentationen av det här mötet.

3. Förklara hur andra skulle använda dina data och metadata

Hur ska din publik kunna använda dina data? Flera museer har publicerat motiveringar vad de önskar att användare ska kunna göra med sina digitala samlingar. Var transparent över vad du förväntar dig - det hjälper användare att veta vad de kan göra med dina data.

4. Om data publiceras, använd maskinläsbara filtyper

Om dina data inte lagras i ett maskinläsbart format som XML, JSON eller CSV som strukturerad data, kan datorer inte läsa eller bearbeta dem. Det gör det omöjligt för söktjänster att hitta eller komma åt dem.

5. Hitta nya möjligheter att engagera publiken genom digitala sätt

Dokumentationen är essentiell för att användare vet var de kan hitta dina data och tjänster. Var transparent för att andra ska kunna vara kreativa med dina data - det kan också hjälpa dig att lära dig mer om din samling. På K-samsök till exempel får vi meddelanden från användare varje vecka som vill hjälpa till och identifiera platser eller personer på fotografier eller berika ett objekts metadata.